

VWS OMGEVINGSANALYSE COVID-19

Analyseperiode 10:30 uur d.d. 16 april – 10:30 uur d.d. 17 april

5.1.2e Directie Communicatie

Wie is getroffen? (1 ^e ring)	Wie is betrokken? (2 ^e ring)	Wie voelt zich betrokken? (3 ^e ring)
<ul style="list-style-type: none"> Nederlanders overleden aan COVID-19 (Dementerende) bewoners en personeel in verpleeghuizen Mensen met autisme en een verstandelijke beperking Behoeftigen die minder thuiszorg ontvangen 	<ul style="list-style-type: none"> Familie, vrienden, omwonenden van getroffen Nederlanders Familieleden van bewoners in verpleeghuizen Belangenpartijen in de zorgsector 	<ul style="list-style-type: none"> Algemeen publiek Politici Politiek analisten

Samenvatting

- De meeste aandacht gaat uit naar 'schrijnende situaties' in verpleeghuizen. Belangenpartijen reageren uitgebreid op de CBS-cijfers van gisteren en benadrukken het belang van goede bescherming. V&VN roept op tot aanscherping van de RIVM-richtlijnen. Naast alarmerende cijfers over het aantal overleden bewoners, blijven signalen komen over tekorten aan beschermingsmiddelen, mentale druk op personeel (het dilemma om wel/niet te werken zonder bescherming, het verlies van dierbare cliënten) en onrust bij cliënten door het gemis van dierbaren, opsluiting en de angst voor beschermingsmiddelen ('marsmannetjes').
- Volgens NRC zijn er zo weinig beschermingsmiddelen in Nederland, 'dat de richtlijnen van het RIVM erop zijn aangepast': "...verpleeghuispersoneel gaat alleen beschermd te werk wanneer de cliënt besmet is (of daarvan wordt verdacht). Als de verzorger zelf besmet is (of verdacht wegens ziekteverschijnselen), blijft die thuis." Maar in de dagen die aan het ziek worden voorafgaan, werkt het personeel onbeschermd door, zo merkt de krant op.
- De Kamer is niet gerustgesteld over de corona-aanpak in verpleeghuizen; Waarom sterven er steeds meer ouderen in verpleeghuizen ondanks het bezoekverbod? De Kamer spreekt van een ernstige inschattingsfout door alle focus op de ziekenhuizen te leggen en de verpleeghuizen tot voor kort 'te negeren'.
- In het debat wordt ook verschillende keren terug- en vooruitgekeken, nu nieuwe besluiten volgende week pas weer aan bod komen. "...wat je duidelijk proeft, is dat iedereen de behoefte heeft om - hoe voorzichtig ook - weer vooruit te kijken," aldus Frits Wester. Beschermingsmiddelen vormen tijdens het debat de bron van kritiek op De Jonge en media schrijven dat het geduld in de kamer opdraakt.
- De mondkapjes - die in buurlanden worden geadviseerd, maar in Nederland vooralsnog niet - komen nu dan toch in beeld, zo stellen media. Want als zij het doen, kunnen wij het dan tóch niet beter ook doen? Dat was volgens NRC de teneur de afgelopen dagen – in de samenleving, maar zeker ook tijdens de briefing van het RIVM en het daaropvolgende debat.
- Het belang van het vinden van een vaccin zou groter worden nu groepsimmunitet op korte termijn geen uitweg lijkt te bieden. 'Ratrace naar een vaccin' kopt de Volkskrant. Landen zijn in een 'bloedstollende exercitie' gestapt nog dit jaar en vaccin te ontwikkelen. Al leert de ervaring dat dit meestal veel langer duurt.
- Verder dreigt de anderhalvemetersamenleving, zoals Klaas Dijkhof gisteren zei, een 'karikatuur' te worden. Op social media worden filmpjes gedeeld waarin voedsel geserveerd (gegooid) wordt op 1,5 meter afstand.

Karakterisering berichtgeving

- De meeste aandacht gaat uit naar 'schrijnende situaties' in verpleeghuizen. AD kopt: Corona trekt zware wissel op verpleeghuis'. Volgens de krant neemt de coronacrisis in verpleeghuizen grote vormen aan.
- Volgens het AD gaan we 'in slakkengang naar groepsimmunitet'. De Volkskrant schrijft dat 'nu de groepsimmunitet geen uitweg lijkt te kunnen bieden', alle hoop op een vaccin is gevestigd. Over de zoektocht naar een vaccin, spreekt de Volkskrant over 'een bloedstollende exercitie', 'een ratrace'.
- 'Ja maar, België en Duitsland doen het ook! Kunnen wij dan met zijn allen niet tóch beter mondkapjes gaan dragen?' Dat was volgens NRC de teneur de afgelopen dagen – in de samenleving, maar zeker ook tijdens de briefing van het RIVM en het daaropvolgende debat donderdag in de Tweede Kamer. Volgens De Telegraaf komt het kabinet nu ook tot de conclusie dat mondkapjes wel degelijk uitkomst kunnen bieden bij een exit. "Het mondkapje zal z'n intrede doen in het Nederlandse straatbeeld," voorspelt de krant.

SISOS (Slachtoffers - Identiteiten – Schade - Oorzaken - Scenario's)*Slachtoffers*

- In verpleeghuis Brinkhoven (Heerde) overleden 23 van de 72 bewoners.
- In verpleeghuis De Varenoord in Rotterdam zijn van de 36 bewoners 17 positief getest en 7 overleden.
- Uit een inventarisatie van onderzoekers aan de London School of Economics en een analyse van de Volkskrant blijkt dat circa de helft van alle geregistreerde sterfte in Italië, Spanje, België, Ierland, Frankrijk en Spanje plaatsvindt in verpleeghuizen. In andere Europese landen zal dezelfde tendens zichtbaar zijn.
- Het aantal coronagevallen in Europa is gestegen naar bijna een miljoen. Daarmee heeft het continent iets minder dan de helft van de gevallen wereldwijd. Inmiddels zijn meer dan 84.000 mensen in Europa aan het virus bezweken.

Identiteiten

- In een nieuwe [serie](#) portretteert RTL Nieuws de mensen achter de 'kille cijfers' van het RIVM.

Schade

- Microbioloog bij het UMCG Alex Friedrich schrijft op Twitter dat de 3% met immuniteit betekent dat nu rond de half miljoen mensen in Nederland zijn geïnfecteerd. Als de steekproef representatief is, heeft COVID-19 een overlijdensrisico na infectie van 1,3%. Friedrich noemt dit 'belangrijke informatie'.

Oorzaken

- Nederland heeft zélf steken laten vallen bij de aankoop van 600.000 ondeugdelijke mondkapjes uit China, meldt BNR naar eigen onderzoek. Daaruit zou blijken dat het Chinese bedrijf waar een deel van die mondkapjes door de Nederland is gekocht, niet gecertificeerd is om deze producten te maken. Deskundigen bevestigen dat de overheid had kunnen weten dat het beter was om niet met dit bedrijf in zee te gaan.

Scenario's

- Kees Goedhart, specialist ouderengeneeskunde van de Rotterdamse Lelie zorggroep, zegt dat veel mensen die nu overlijden het virus ten minste twee weken geleden hebben opgelopen.
- In België dacht iedereen in het begin nog dat het voldoende zou zijn als de tehuizen op slot gingen. Vier weken later bleek dat een grote misvatting, aldus Volkskrant. Terwijl er vol was ingezet op de capaciteit van de Belgische ziekenhuizen, dacht niemand eraan woonzorgcentra materiaal en training te geven.

Informatiebehoefte*Welke informatie vragen leven er bij getroffen?*

- Media stellen de vraag waarom Duitsers en Belgen wel geadviseerd worden een mondkapje te dragen.
- Op de social kanalen van minister De Jonge blijven zorgen binnenkomen over beschermingsmiddelen in de thuiszorg en verpleeghuizen. Mensen geven aan "niet te geloven in de 1,5 metermaatschappij".
- Minister Van Rijn krijgt op social de vraag of werkgevers verplicht zijn thuiswerk aan te bieden.
- Vragen op de corporate kanalen die binnenkomen zijn: waarom wordt er niet meer getest; hoe gaat de appathon in zijn werk? Hoe veilig is de 1,5 meter? En: mag je met een latrelatie binnen 1,5 meter op straat?
- Het RIVM krijgt veel vragen binnen over het aantal besmettingen in verzorgingshuizen. Ook: waarom is het dragen van mondkapjes in andere landen wel geadviseerd of zelfs verplicht en in Nederland niet? En: Waarom melden jullie niet hoeveel mensen zijn genezen? (deze vraag is al vaak door het RIVM beantwoord, maar blijft terugkomen). En: Wordt de volledige capaciteit van 17.000 (of 29.000) al gebruikt?
- Rijksoverheid krijgt vooral vragen over de scholen: hoe zinnig is het om na de meivakantie scholen weer te openen en ze na een paar weken weer te sluiten voor zes weken schoolvakantie? Zodat ouders opnieuw wekenlang binnen zitten met kinderen en ook nog eens niet op vakantie kunnen? En: Wat te doen met de zomervakantie: campings, vakantieparken, etc?

Hoe wordt het incident omschreven (welke facts en figures worden benoemd)?

- Het Radboudumc en het UMC Utrecht gaan onderzoeken of een vaccin tegen tuberculose (het BCG-vaccin) de kans van 60-plussers op een corona-infectie verkleint of anderszins de ernst van de symptomen vermindert.
- Het Radboudumc is een studie begonnen naar de aanwezigheid van antistoffen in neusvocht.

- MG Motor Europe doneert één miljoen mondkapjes aan de gezondheidszorg en ziekenhuispersoneel in Nederland, Noorwegen, België, Luxemburg Frankrijk en Oostenrijk.
- Het bedrijfje Trylikes in Vught ontwikkelde een speciale sensor die een signaal geeft als anderen te dichtbij komen. Een groot succes, want de telefoon rinkelt doorlopend.
- Nationale Opera & Ballet is beschermingsmaterialen voor zorgpersoneel aan het maken. Naar verwachting worden volgende week de eerste 900 mondkapjes geproduceerd.
- In de Bijlmerbajes produceren vluchtelingen duizenden mondkapjes per week.

Onderzoek

- Buitenlandse onderzoeken schetsen een alarmerend beeld van de psychische problemen bij zorgpersoneel. In Wuhan kampt de helft van alle artsen en verpleegkundigen met depressieve gevoelens en lijdt eerderde aan slapeloosheid.
- Bloedbank Sanquin zet het onderzoek naar antistoffen voort. Arts-microbioloog Hans Zaaijer zegt dat het eerste onderzoek 'een goede eerste indicatie' heeft gegeven. Een volgende testreeks moet meer inzicht opleveren over de snelheid waarmee het virus zich verspreidt onder de bevolking.
- Hoogleraar virologie Marion Koopmans, die inzage had in nog ongepubliceerde eerste data uit andere Europese landen, zegt dat ook elders wetenschappers de immuniteit langzamer zien oplopen dan gehoopt.
- Studenten van de Technische Universiteit Eindhoven (TU/e) doen samen met het initiatief Dutch Corona Mask onderzoek naar de mogelijkheid om gebruikte mondkapjes te reinigen.

Wat zien, ruiken, voelen, horen, proeven mensen (zintuigelijke waarnemingen)?

Dossier Nederlandse Vereniging voor Autisme

- Er is grote psychische nood onder mensen met autisme en een verstandelijke beperking die leven in een instelling. De maatregelen van zorginstellingen hebben geleid tot een toename van angst, depressie, eenzaamheid, stress, automutilatie en agressie, stelt de Nederlandse Vereniging voor Autisme. Naar aanleiding van een enquête onder driehonderd ouders en verwanten van cliënten in instellingen, die "alarmerende signalen" hebben gerapporteerd, doet de Vereniging voor Autisme doet een oproep aan kabinet, Tweede Kamer en de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland.

30% ontvangt geen of minder thuiszorg meer

- Uit onderzoek van Patiëntenfederatie Nederland onder bijna 1.400 respondenten blijkt dat bij een derde van de mensen die thuiszorg of ondersteuning ontvingen van een wijkverpleegkundige, de overkoepelende organisatie zonder overleg heeft besloten minder of geen zorg te verlenen. Volgens de federatie leidt dat soms tot soms zeer schrijnende situaties. 60% van de cliënten ervaart in redelijk tot in sterke mate negatieve gevolgen en 88% maakt zich zorgen. De Patiëntenfederatie maakt zich in ieder geval zorgen. Niet alleen om de wanhopige mensen die zeggen het door de afgeschaalde zorg niet meer te zien zitten, maar ook vanwege het onderzoek naar de situatie onder mantelzorgers. Bij 63% is er iets gewijzigd door de coronacrisis. De helft geeft minder of geen ondersteuning meer. Dit omdat ze worden geweigerd, bang zijn om zelf besmet te raken en of besmettelijk te zijn en er geen beschermend materiaal is.
- ActiZ: "Vooral de hulp bij het huishouden is flink afgeschaald. Dat is een niet noodzakelijk medisch handelen. Daarnaast verschilt het per regio. Waar veel corona was, is sterk afgeschaald omdat men cliënt niet wilde besmetten. Bovendien hebben we meer personeel gestuurd naar coronapatiënten omdat die extra aandacht en tijd opeisen. En vergeet niet de uitval door ziekte van het personeel. Het is geen onwil, die afschaling van zorg, maar een duivels dilemma."
- De bestuurder van de werkgeversorganisatie Zorgthuis.nl Hans Buijing, zegt zich 'bijna niet voor te kunnen stellen' dat de cijfers van de Patiëntenfederatie kloppen. "Ik herken het beeld gewoon niet."

Situatie in verpleeghuizen

- Op basis van meldingen die bij belangenpartijen en media zelf binnenkomen, wordt het beeld geschetst van een veelkoppige en nijpende probleemsituatie in verpleeghuizen.
- Allereerst de aantallen zieken en overlijdens. Sommige locaties en afdelingen hebben tientallen zieken en overlijdens, andere nul. Volgens V&VN-voorzitter Gerton Heyne worden in het verpleeghuis veel mensen ziek, waarna zij niet in aanmerking komen voor de IC en overlijden. Volgens hem laten de sterftecijfers van

het CBS zien 'hoe erg' de situatie daadwerkelijk is. Waar sommige bewoners in eenzaamheid sterven, worden anderen op het laatst nog (met toestemming) bezocht. Waar druk wordt gespeculeerd over ethische dilemma's rondom triage in ziekenhuizen, wordt dat in de verpleeghuiszorg in feite al gedaan. "Het tempo waarin de bewoners overlijden heb ik nog niet eerder meegemaakt. Ik voel een ontzettende machteloosheid", vertelt een verpleegkundige.

- Een tweede aspect zijn de medewerkers die onder zware omstandigheden werken. "Er is een groot tekort aan beschermende middelen, er is gebrek aan personeel, hoog ziekteverzuim. Ook emotioneel is het zwaar voor zorgpersoneel in het verpleeghuis," zo schetst ANBO-directeur Liane den Haan. Voor de mentale druk worden meerdere oorzaken genoemd. In EenVandaag wordt uitgelegd hoe zwaar het is om als verpleger in korte tijd meerdere cliënten te verliezen. Ook is er de druk vanuit families die niet mogen bezoeken. Cliënten worden bovendien onrustig van het gemis, het opsluiten en zelfs de beschermingsmiddelen (die zelfs voor angst zorgen). "Het meubilair en servies is bij ons al over de afdeling heen gevlogen omdat iemand zo heftig reageerde op onze pakken," vertelt een medewerker.
- Daarbij wordt een 'spagaat' genoemd, die voorkomt uit het tekort aan PBM. Dat dat tekort er is, klinkt uit verschillende hoeken. Personeel moet kiezen tussen onbeschermd werken, of thuisblijven, met als gevolg grotere personeelstekorten en gebrek aan zorg. "Sommige mensen worden door de baas gevraagd door te werken ook als ze zich niet helemaal lekker voelen. Bij twijfel doorwerken, zeg maar. Daar worden ze zelf heel verdrietig van", zegt voorzitter Anneke Westerlaken van CNV vakbond Zorg en Welzijn. Verplegers voelen zich in ieder geval niet veilig doordat er onzekerheid bestaat over wie wel of niet besmet is.
- Volgens NRC zijn er zo weinig beschermingsmiddelen in Nederland, 'dat de richtlijnen van het RIVM erop zijn aangepast': "...verpleeghuispersoneel gaat alleen beschermd te werk wanneer de cliënt besmet is (of daarvan wordt verdacht). Als de verzorger zelf besmet is (of verdacht wegens ziekteverschijnselen), blijft die thuis." Maar in de dagen die aan het ziek worden voorafgaan, werkt het personeel onbeschermd door, zo merkt de krant op.
- Ondertussen blijkt uit meldingen bij vakbonden en beroepsverenigingen dat steeds meer medewerkers nu ziek thuiszitten. "Het ziekteverzuim is toegenomen", zegt FNV-bestuurder Cor de Beurs. "Er worden wel meer beschermingsmiddelen en testen geleverd, maar het is te weinig en te laat." Uit meldingen die het AD kreeg, blijkt dat het testen van zorgmedewerkers niet goed van de grond komt. Dat leidt tot veel onrust, aldus V&VN. Van verpleeghuis Brinkhoven (Heerde) zit momenteel de helft van het personeel ziek thuis.
- Als laatste verpleeghuis De Varenoord in Rotterdam, daar zou het 'een zootje' zijn, aldus een familielid dat anoniem wil blijven. "De communicatie is slecht. We moesten in de rapportage lezen dat mijn schoonmoeder koorts had. Toen ik belde, hoorde ik voor het eerst dat er corona was uitgebroken en dat al iemand overleden was. Een dag later testte mijn schoonmoeder positief. Ook dat lezen we in de rapportage." Volgens familieleden schiet de zorg tekort, nu zoveel medewerkers ziek zijn. Bewoners komen soms hun bed niet meer uit. "We zijn in staat de afdeling te bezetten en de zorg zelf op ons te nemen. Een bewoner is door zijn familie al weggehaald. Als ik dit had geweten, hadden we mijn schoonmoeder daar nooit gebracht." De betreffende zorgorganisatie Aafje erkent dat de communicatie beter kan. "Het virus kwam heel snel op, waardoor we mantelzorgers weinig aandacht hebben gegeven".

Welke geruchten worden genoemd?

- AD-verslaggever Edwin van der Aa zegt dat je 'overall in de wandelgangen' hoort dat het niet meer de vraag is of er ooit een parlementaire enquête zal komen over het handelen van het kabinet tijdens deze crisis, maar wanneér die zal plaatsvinden.

Waarneembaar gedrag (schadebeperking)

Wat doen of laten getroffen en betrokken?

- ActiZ-bestuurder bestuurder Conny Helder vertelt dat in verpleeghuizen noodgedwongen meer rustgevende middelen worden gegeven dan ze zouden willen.
- Uit onderzoek van Patiëntenfederatie Nederland blijkt dat de helft van de mantelzorgers minder of geen ondersteuning meer geeft. Dit omdat ze worden geweigerd, bang zijn om zelf besmet te raken en of besmettelijk te zijn en er geen beschermend materiaal is.

Betekenisgeving*Welke oproepen worden gedaan?*

- De Vereniging voor Autisme doet een oproep aan kabinet, Tweede Kamer en de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland om “mee te denken over een manier waarop dit leed [van mensen met autisme en een verstandelijke beperking die leven in een instelling] snel verlicht kan worden”.
- V&VN riep donderdag op tot aanscherping van de RIVM-richtlijnen.
- ANBO-directeur Liane den Haan spoort aan het verpleeghuispersoneel complimenten te geven, ipv kritiek.
- Volgens KBO-PCOB-directeur Manon Vanderkaa moet nu ‘alles op alles’ gezet worden om medewerkers uit te rusten met beschermingsmiddelen en te zorgen dat zij goed getest worden.
- De roep klinkt om versoepeling van de bezoeksregeling. Volgens Actiz-bestuurder Helder is de huidige situatie ‘onmenselijk en niet lang vol te houden’. FNV, Anbo en V&VN raden versoepeling ten zeerste af, zolang de beschermingsmiddelen en de testcapaciteit niet op orde zijn.
- Een groep van vermogensbeheerders, pensioenfondsen en verzekeraars roept farmaceuten op om meer samen te werken en stellen dat financiële motieven nu ondergeschikt zijn aan het belang om het coronavirus zo snel mogelijk onder controle te krijgen. De groep vindt dat de farmaceutische industrie een grote verantwoordelijkheid draagt. “Het afdwingen van octrooien, buitensporige prijsvorming, het niet bekendmaken van relevante bevindingen of het organiseren van uitgebreide marktexclusiviteit mag niet in strijd zijn met deze verantwoordelijkheid.”
- Nienke Nieuwenhuizen (Voorzitter van Verenso) roept het kabinet op om naar het ‘volledige beeld’ in de zorg te kijken voordat de maatregelen worden versoepeld. In de IC’s zien we het effect van ‘flatten the curve’, in de verpleeghuizen blijven we nu een stijging zien. Ook zou ze graag zien dat de bezoekersregeling in verpleeghuizen kan worden versoepeld. Maar waarschuwt dat dit alleen kan wanneer de randvoorwaarden kloppen: genoeg beschermingsmiddelen en testen, en zodra er een nieuwe uitbraak komt daarop kunnen handelen. Tot slot roept ze de Nederlandse bedrijven die mondkapjes maken op, om ook schorten, thermometers en kapjes voor deze thermometers te maken.

Welke emoties, waardeoordelen, kwalificaties, kritiek, steun worden gegeven?

- Experts waken voor een ‘jubelstemming’ en ‘overmoed’. Ze verwijzen daarbij naar de 3% van de Nederlanders die antistoffen heeft opgebouwd. “Dat betekent dat een gigantisch deel nog het virus kan krijgen, terwijl we nu toch al een hausse aan patiënten hebben gehad”, constateert Ernst Kuipers.
- Ernst Kuipers (Landelijk Netwerk Acute Zorg en bestuursvoorzitter van het Erasmus Medisch Centrum) zou het goed vinden als er een landelijk protocol komt voor het bezoeken van stervende coronapatiënten. Die regelingen verschillen nu per ziekenhuis. “Wij hebben de afgelopen periode vanaf het allereerste begin gezegd: het moet mogelijk zijn om zo nodig de patiënt wel te bezoeken, maar dan met goede beschermingsmaatregelen, ook in een tijd dat die materialen relatief schaars zijn.” Kuipers vindt dat ziekenhuizen zich moeten realiseren dat het materiaal dat een familie in zo’n geval gebruikt “echt maar een heel dunne fractie is van het totaal dat je als ziekenhuis gebruikt”.
- Minister van Gehandicaptenzaken, Rick Brink, schrijft op Twitter dat het hem stoort dat veel Kamerleden, ondanks brieven van Leder(In), VNG en hemzelf, brandhaarden toch alleen maar blijven koppelen aan de zorg in verpleeghuizen. “Hiermee maken we het probleem toch echt, veel te klein!”
- De internationale spelersvakbond FIFPro denkt dat de coronacrisis de ontwikkeling van het vrouwenvoetbal verstoort. Zonder financiële ondersteuning van competities, clubs en speelsters wordt de situatie nijpend.
- PVV-Kamerlid Fleur Agema: “Terwijl de aandacht nu terecht op de verpleeghuizen ligt, is er geen zicht op de situatie thuis: wijkverpleging, huishoudelijke hulp, pgb. Terwijl de overlijdens in ziekenhuizen en verpleeghuizen de duizenden in de oversterfte van het CBS niet verklaren. Onderzoek is nodig.”
- Ook studenten die nog n t geen diploma hebben, moeten tijdens de coronacrisis aan de slag kunnen in de zorg, vindt zorgstudente Melissa Karag z.
- Noorderlingen zien liever niet dat hun regio als eerste deels weer van het slot gaat. Versnippering leidt wellicht tot ongewenste situaties vinden de inwoners: „Dan krijg je vast een toestroom van toeristen.” Dat schrijft De Telegraaf na een rondgang in de provincie Groningen.

- Telegraaf-columnist Ronald Plasterk noemt het idee voor een corona-app 'krankjorum'. "De tracing app levert alleen maar ruis en valse signalen. Leuk bedacht, maar nu heel snel vergeten."

Reacties op CBS-cijfers over sterfte in verzorg- en verpleeghuizen

- De ouderenbonden, vakbonden en beroepsverenigingen zijn niet verbaasd over de hoge sterftcijfers. Wekenlang vroegen zij aandacht voor de verpleeghuizen, maar alle ogen waren op de overvolle ic's in ziekenhuizen gericht. De 'onzichtbare ramp' dringt nu pas breed door.
- Volgens ActiZ zijn de cijfers "verschrikkelijk, maar helaas niet verrassend". Een woordvoerder noemt de ziekte "een sluipmoordenaar, die de meest kwetsbare mensen tot slachtoffers maakt". Volgens ActiZ is het hoognodig dat er meer beschermende middelen en tests komen voor de zorgverleners, hoewel men realistisch moet blijven. "Er is sprake van schaarste, dus we moeten de middelen inzetten waar deze het hardst nodig zijn." "Het is niet fijn", zegt bestuurder Conny Helder. "De meeste mensen die overlijden aan het coronavirus zijn gemiddeld tussen de 80 en 85 jaar. Dat is net de populatie in onze huizen (...) We zitten in een complexe situatie." Actiz zegt dat de voorraad beschermingsmiddelen in verpleeghuizen 'krap' is. Helder: "Gelukkig kunnen we medewerkers gerichter en meer testen. Maar de druk op het personeel is groot. Het ziekteverzuim stijgt en ook het aantal positieve testen onder medewerkers zal oplopen." Actiz vindt het lastig om te zeggen of de maatregelen in verpleeghuizen te laat waren. "De preventieve sluiting was een zware maatregel, maar we moeten ook medewerkers toelaten en krijgen crisisopnames die niet uit te stellen zijn. Die bewoners worden in een quarantainesituatie opgenomen. Wat als ze dwaalgedrag vertonen, psychogeriatrische aandoeningen of gedragsstoornissen hebben? We krijgen het nooit potdicht."
- V&VN-voorzitter Gerton Heyne noemt de cijfers 'pijnlijk'. Volgens hem onderstrepen de resultaten waarom het zo belangrijk is om meer beschermingsmiddelen en testmaterialen in te zetten in verzorgingshuizen. "Verzorgenden kunnen het virus meenemen, waarna het z'n gang kan gaan in de huizen. Dit krijg je ervan als je moet werken zonder genoeg tests of bescherming." V&VN zegt dat de huidige richtlijnen van het RIVM niet voldoende zijn. Er is veel onzekerheid over of iemand wel of niet besmettelijk is. "Wijkverplegers voelen zich niet veilig", vertelt Heyne die klachten binnenkrijgt via een meldpunt. Ook zijn er aanwijzingen dat iemand zonder symptomen ook besmettelijk kan zijn. Heyne zegt dat de situatie in verpleeghuizen te lang 'onder de radar' is gebleven. "Veel aandacht ging uit naar ziekenhuizen en ic's, begrijpelijk, maar verpleeghuizen bleven onder de radar. We hebben de afgelopen weken aandacht gevraagd voor het tekort aan beschermingsmiddelen en we hebben gewaarschuwd dat dit zou kunnen gebeuren als zaken niet op orde zijn. Er is nog steeds een tekort en de logistiek om medewerkers te testen, is stroperig."
- ANBO-directeur Liane den Haan noemt de vele corona-sterfgevallen 'verschrikkelijk' maar wil de cbs-cijfers graag 'in perspectief plaatsen'. "Veel mensen hebben de neiging om nu te roepen: wat is er toch misgegaan in de verpleeghuizen? Maar ze doen het heel goed in de verpleeghuizen." Den Haan vergelijkt de sterftetoename in de verpleeghuizen (twee keer zo hoog in week 14) met die in particuliere huishoudens (1,5 keer zo hoog). "...Als je de sterftcijfers tegen elkaar afzet, verdienen verpleeghuizen alle lof. (...) ...je kunt het virus onmogelijk overal buiten de deur houden."
- KBO-PCOB-directeur Manon Vanderkaa: "Dit zijn dramatische cijfers waar we al bang voor waren. Het maakt duidelijk dat er een onzichtbare ramp gaande is in de verpleeghuizen. (...) ...voor een belangrijk deel heeft deze stille crisis ook te maken met een gebrek aan beschermingsmaterialen. De discussie of de overheid te laat heeft ingegrepen in de verpleeghuizen wil ze niet voeren. De seniorenbond vreest dat de crisis nog vele maanden zal duren en stelt voor om één mantelzorger per bewoner toe te laten in de verpleeghuizen, gekleed in volledig beschermingsmateriaal. (...) Betrek de mantelzorgers weer bij de zorg, zoals we gewend waren. Dat is voor alle betrokkenen beter, zeker als de crisis nog lang gaat duren."
- De CBS-cijfers verbazen vakbond FNV niet. "We zitten in een vicieuze cirkel", zegt FNV-bestuurder Cor de Beurs. "De overheid heeft gegokt door alle verpleeghuizen dicht te doen en tijd te kopen tot er voldoende beschermingsmiddelen zouden zijn. Toch is het virus binnengekomen in huizen waar de meest kwetsbare mensen wonen. Er komen nu meer beschermingsmiddelen en testen, maar het is te weinig en te laat."
- Volgens FNV heeft de overheid verkeerd 'gegokt' door verpleeghuizen preventief op slot te doen en weinig andere maatregelen te nemen. Ze hoopte zo het virus buiten de deur te houden. "Er worden inmiddels meer beschermingsmiddelen geleverd, maar het is te weinig en te laat", zegt bestuurder Cor de Beurs.

- Nienke Nieuwenhuizen geeft in Op1 aan zeker geschrokken te zijn van de overlijdingsaantaylen in verpleeghuizen. "We wisten dat mensen zouden overlijden, maar dat het nu zo snel gaat is ongekend."

Situatie in verpleeghuizen

- Het testbeleid van de GGD's "zat ons dwars", zegt ActiZ-bestuurder Conny Helder. Pas sinds afgelopen maandag worden personeelsleden met beginnende klachten (lichte hoest) meteen getest op corona. Voor Bleijenberg, en vele andere verpleeghuizen, is dat te laat gekomen. „Testen kunnen we pas sinds kort. Bij de eerste bewoner die verdacht werd zei de GGD: die testen we niet. Het zou ook nu sneller moeten kunnen, het duurt te lang. Als vanuit de verpleeghuizen wordt gezegd: deze persoon moet getest worden, moet dat genoeg zijn. Maar je moet formulieren invullen over de persoonlijke situatie van de medewerkers, welke verschijnselen hij precies heeft. Dan denk ik: nee, nee, nee. Als wij hier in het heetst van de strijd bezig zijn, moeten we snel een test kunnen doen, zodat je binnen 24 uur een resultaat krijgt. Dat moet echt beter.”
- In het debat in de Kamer spraken politieke partijen van ‘een ramp’ (PvdA) en ‘een dramatische situatie’ (Denk) in de verpleeghuizen. “Heeft het kabinet wel voldoende gedaan om dit drama te voorkomen?”, vroeg 50Plus-Kamerlid Henk Krol zich af. “Hoe kan het virus zo om zich heen grijpen terwijl de instellingen vrijwel op slot zijn?” Verschillende partijen vrezen dat er grote inschattingsfouten zijn gemaakt, bijvoorbeeld door medewerkers met klachten te laten doorwerken. Jesse Klaver (GroenLinks) denkt dat dit „volstrekt onverantwoord” is geweest.
- Bert Keizer, die 34 jaar als arts in verpleeghuizen werkte, is boos. „Wekenlang heeft iedereen alleen maar lopen tetteren over die IC-bedden, het is altijd de technologische kant van de geneeskunde die in het volle zonlicht staat. De verpleeg- en verzorgingshuizen – met 120.000 bewoners – dat zijn maar oude mensen, dat is het souterrain. En de minister maar zeggen dat het wel goed zat met de beschermende maatregelen. Wekenlang zijn de verpleeghuizen veronachtzaamd en nu zien we wat er gebeurt.” Mensen die heel oud zijn en het leven niet meer zo leuk vinden, hebben toch maar zelden een doodswens, zegt Keizer.
- NRC: ‘Het nieuwe coronavirus woekert in verpleeghuizen’
- De crisis in verpleeghuizen neemt ongekende vormen aan en leidt tot veel angst onder bewoners, familieleden en personeel.
- De wanhoop onder familieleden, die inmiddels al een maand niet op bezoek mogen komen, is groot.
- Uit meldingen die deze krant kreeg, blijkt dat het testen van zorgmedewerkers niet goed van de grond komt. Dat leidt tot veel onrust, merkt ook V&VN.

Discussie over mondkapjes

- Nieuwsuur besteedt aandacht aan de discussie over het wel of niet dragen van een mondkapje. "De druk neemt toe om mondkapjes in het openbaar te dragen, is dit het begin van een kentering?" Gaat voor het dragen van mondkapjes hetzelfde gelden als voor het testbeleid: "Eerst was het niet nodig, toen was er een tekort, en nu gaat er juist getest worden.", aldus Nieuwsuur.
- Hoogleraar Infectiepreventie Andreas Voss (Radboud Universiteit) kan zich voorstellen dat het dragen van een mondkapje onderdeel kan zijn van de exitstrategie. Hij benadrukt dat afstand houden en handhygiëne belangrijker zijn, en enkel het dragen van een mondkapje geen oplossing is. Volgens Voss kunnen mondkapjes schaden wanneer ze niet goed worden gebruikt.

Context

- Facebook neemt extra maatregelen om nepberichten over het coronavirus en Covid-19 tegen te gaan.
- In Oostenrijk zei kanselier Sebastian Kurz dat groepsimmuniteit geen beleids optie meer is, toen uit een grote steekproef was gebleken dat slechts 1 procent van de Oostenrijkers op dit moment is besmet met het virus.
- De nieuwe cijfers van Sanquin 'bevestigen hoe serieus deze infectie is', benadrukt Koopmans. Een lage immuniteit zou immers betekenen dat corona nog maar net zijn eerste duwtje heeft uitgedeeld - en toch de maatschappij al aan het wankelen heeft gebracht.

Hoe wordt naar de overheid gekeken?

Trends in vertrouwen in de overheid

- Politiek commentator Frits Wester ziet dat het wekelijkse debat in de Kamer over de coronacrisis langzaam begint te veranderen. "Gingen de eerdere debatten vooral over het blussen van de brand, nu wordt er weer

voorzichtig naar de toekomst gekeken. (...) Premier Rutte deed zijn best om de verwachtingen op vergaande versoepelingen van de intelligente lockdown te temperen. Maar wat je duidelijk proeft, is dat iedereen de behoefte heeft om - hoe voorzichtig ook - weer vooruit te kijken."

- Uit een reconstructie van AD zou blijken dat verpleeghuizen en thuiszorgorganisaties wekenlang achteraan stonden bij de verdeling van mondkapjes. 'Dat was een bewuste keuze van het kabinet,' aldus de krant. Hans Buijning, directeur van brancheorganisatie Zorgthuisnl legt uit dat het probleem zat bij het inschakelen van het Roaz voor het verdere van acute zorg, daar vallen de verpleeghuizen namelijk niet onder. De klachten die daarop volgden werden volgens Buijning 'niet voldoende serieus' genomen. Buijning: "...Het kabinet heeft niet willen horen dat ic-patiënten niet zomaar uit de lucht komen vallen. Veel van die ernstig zieke coronapatiënten krégen al thuiszorg of wijkverpleging. Hoe kun je dan alleen beschermingsmiddelen aan de ziekenhuizen geven?" Pas vorige week, nadat de eerste schokkende cijfers over coronasterfte in verpleeghuizen naar buiten waren gekomen, veranderde het kabinet van koers. Met het nieuwe verdeelmodel spreekt zegt Buijning dat er eindelijk sprake is van erkenning.
- Hoe gaat het met het vertrouwen dat de politiek en Nederland in premier Rutte heeft? Nieuwsuur maakt een 'reconstructie' van de afgelopen 6 weken. Arjan Noorlander geeft aan dat de omslag naar een crisissituatie bij Rutte even duurde, maar dat de rol van crisismanager hem op het lijf geschreven is. Iedereen meekrijgen in crisistijd, dat kun je volgens Noorlander wel aan Rutte overlaten. Met de woorden 'intelligente lockdown' en 'anderhalvemetersamenleving' staat Nederland achter hem. Noorlander vermoedt dat Rutte het de komende maanden zwaarder gaat krijgen omdat er meer politieke vragen komen zoals 'waren we er op tijd bij'.
- Sven Kokkelman over het debat: "Mensen komen weer meer de deur uit en verwacht dat het einde van de tunnel in zicht is. Maar toen de winstwaarschuwing van Rutte -ik zou er maar niet te veel op rekenen dat we dinsdag horen dat we weer wat van het slot gaan." Kokkelman over minister De Jonge. "Hij heeft een enorme rotklus -iedereen ziet wat hij doet, de tekorten zijn zichtbaar en De Jonge kan niet toveren, hij doet wat hij doet. Een andere minister met zijn problemen zou in alle eerlijkheid er ook last van hebben."
- Hoofdredacteur AD Hans Nijenhuis voelt zich nog niet helemaal comfortabel bij het antwoord van Jaap van Dissel over hier geen mondkapjes nodig voor burgers. "We moeten achteraf echt onderzoeken waar er hier fouten zijn gemaakt." Kokkelman en hoofdredacteur van TC Tubantia Martha Riemsma vindt dat ook. Hoofdredacteur NOS Marcel Gelauff is wat voorzichtiger: "We weten zoveel nog niet, dus niet te snel conclusies trekken wat we een maand hadden moeten weten. Oppassen met al te simplistische conclusies."

Opiniepeilingen

- Bij Telegraaf's Stelling van de dag is zijn de 6.644 deelnemers verdeeld over de stelling of een versoepeling van de quarantaine in zicht is (48% oneens, 41% eens). Een groot aantal respondenten vindt niet dat de regels soepeler moeten worden. 67% zegt een tweede coronagolf te vrezen als de regels soepeler worden. Dat andere Europese landen als Oostenrijk en Denemarken een aantal regels opheffen, wordt gezien als een goed teken. Mocht er een versoepeling komen, dan verwachten veruit de meeste respondenten dat de scholen na de meivakantie weer open zullen gaan. Velen denken dat met name het basisonderwijs dan weer van start kan gaan. Bijna niemand gelooft dat grote evenementen zoals festivals en grote concerten in 2020 nog zullen worden gehouden. Voor de verdere toekomst verwacht driekwart dat Nederland vaker in lockdown zal moeten.